

arch. Katarzyna Burzyńska
Monika Szynkowska
Barbara Jurkowska

Architektura DOSTĘPNA

Fot. Pixabay

Wygodnie rozplanowana przestrzeń wokół miski ustępowej osoby z niepełnosprawnością ruchową

Część 1. Wnętrze

W procesie projektowym, niezależnie od typu budynku, należy mieć na uwadze fakt, że bariery architektoniczne nie dotyczą wyłącznie osób poruszających się za pomocą wózka inwalidzkiego, ale także osób starszych mających problemy z poruszaniem się, niewidomych, niedowidzących, kobiet ciężarnych oraz z małymi dziećmi czy osób o niskim wzroście itd. W niniejszym tekście przedstawimy praktyczne porady do projektowania zarówno wnętrz mieszkalnych, jak i budynków użyteczności publicznej zakładających pobyt osób z niepełnosprawnościami. Tematyka łatwo dostępnych toalet dotyczy zaś wszystkich obiektów użyteczności publicznej.

Ponieważ osoby, którym poruszanie się sprawia kłopot, spędzają w domu przeważnie więcej czasu od osób sprawnych, wygodnie i przytulnie zaprojektowane wnętrza są dla nich niezmiernie istotne.

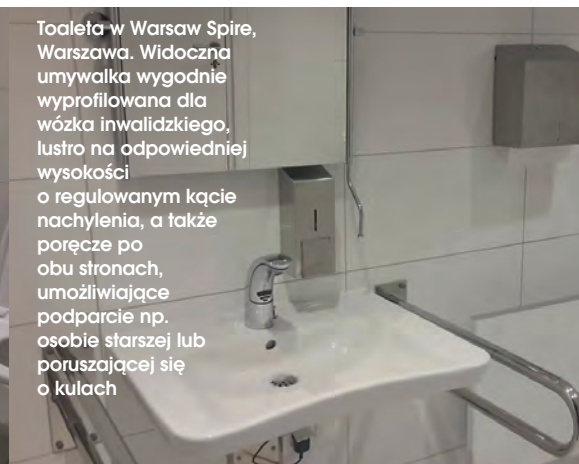
Podczas rozmów o architekturze z osobami o trudnościach w poruszaniu się szybko można zdać sobie sprawę z tego, jak szerokim i niezgłębionym tematem są bariery architektoniczne w ich codziennym życiu, a wyłączenie spełnienie przez projektantów wytycznych i norm projektowych to jedynie wierzchołek góry lodowej, którą stanowi zrozumienie realnych potrzeb i wymagań każdego z użytkowników projektowanych budynków.

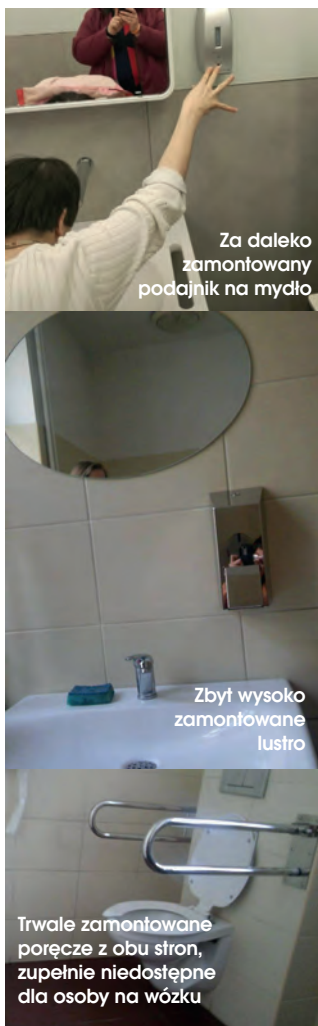
Toaleta w Warsaw Spire, Warszawa. Widok dystansu między umywalką a miską ustępową. Nieco zbyt daleko zamontowany podajnik na papier toaletowy



Fot. Katarzyna Burzyńska

Toaleta w Warsaw Spire, Warszawa. Widoczna umywalka wygodnie wyprofilowana dla wózka inwalidzkiego, lustro na odpowiedniej wysokości o regulowanym kącie nachylenia, a także poręcze po obu stronach, umożliwiające podparcie np. osobie starszej lub poruszającej się o kulach





Za daleko zamontowany podajnik na mydło

Zbyt wysoko zamontowane lustro

Trwale zamontowane poręcze z obu stron, zupełnie niedostępne dla osoby na wózku

Fot. Monika Szyłłowska

sko zamontowaną klamkę z wygodnym, ergonomicznym uchwytem.

Bardzo ważnym elementem wnętrza dla osób niewidomych i niedowidzących jest, rzecz jasna, domofon. W przypadku projektowania wnętrz dla tych osób warto także zastanowić się nad miejscem na sprzęt audio, a także książki pisane Braille'em, które zajmują znaczną przestrzeń.

Toalety bez barier

Projektowanie toalet to zadanie bezwzględnie wymagające zrozumienia potrzeb osób z niepełnosprawnością lub utrudnionym poruszaniem się, ponieważ zależy od tego dostępność tego pomieszczenia w aspekcie elementarnych potrzeb fizjologicznych każdego człowieka. Z tej przyczyny powinno się zadbać o komfort korzystania z toalety dostosowanej do potrzeb każdego z potencjalnych użytkowników bez konieczności pomocy asystenta.

Bardzo istotne w tej kwestii jest uwzględnienie w projekcie lekkich drzwi o szer. min. 90 cm (zalecana 100 cm), które łatwo jest otworzyć bez wysiłku. Uchwyt, uniemożliwiający ryzyko zaczepienia się, jakie występuje w przypadku klamki, powinien znajdować się na wysokości 85–110 cm. Próg powinien być zrównany z poziomem posadzki. Niezmiernie ważne jest również zapewnienie użytkownikom przestrzeni manewrowej dla wózka, którą na rzucie przedstawia się często w postaci okręgu o średnicy 1,5 m, który nie dotyka wyposażenia i urządzeń sanitarnych łazienki. Łazienka powinna być wyposażona w miskę ustępową oraz umywalkę, a w określonych przypadkach także w natrysk, jeżeli wymaga tego

Wybrane warunki techniczne dotyczące dostosowania wnętrza do potrzeb osób z niepełnosprawnością:

TOALETY:

Kabina natryskowa zamknięta, z urządzeniami przystosowanymi do korzystania przez osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich, powinna mieć powierzchnię nie mniejszą niż 2,5 m² i szerokość co najmniej 1,5 m oraz być wyposażona w wentylację mechaniczną wywiewną.

W budynku, na kondygnacjach dostępnych dla osób niepełnosprawnych, co najmniej jedno z ogólnodostępnych pomieszczeń higieniczno-sanitarnych powinno być przystosowane dla tych osób przez:

- zapewnienie przestrzeni manewrowej o wymiarach co najmniej 1,5 x 1,5 m;
- stosowanie w tych pomieszczeniach i na trasie dojścia do nich drzwi bez progów;
- zainstalowanie odpowiednio przystosowanej, co najmniej jednej miski ustępowej i umywalki, a także jednego natrysku, jeżeli ze względu na przeznaczenie przewiduje się w budynku takie urządzenia;
- zainstalowanie uchwytów ułatwiających korzystanie z urządzeń higieniczno-sanitarnych.

Dopuszcza się stosowanie pojedynczego ustępu dla osób niepełnosprawnych bez przedsonka oddzielającego od komunikacji ogólnej.

W ustępie publicznym co najmniej jedna kabina powinna być przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

RÓŻNE:

W budynku użyteczności publicznej pomieszczenia ogólnodostępne ze zróżnicowanym poziomem podłóg powinny być przystosowane do poruszania się osób niepełnosprawnych.

Skrzydła okien, świetliki oraz nawietrzaki okienne, wykorzystywane do przewietrzania pomieszczeń zakładających pobyt ludzi, powinny być zaopatrzone w urządzenia pozwalające na łatwe ich otwieranie i regulowanie wielkości otwarcia z poziomu podłogi lub pomostu, także przez osoby niepełnosprawne, jeżeli nie przewiduje się korzystania z pomocy innych współużytkowników.

Mieszkania w budynku wielorodzinnym i odrębne mieszkania w budynku zamieszkania zbiorowego należy wyposażyć w instalację wejściowej sygnalizacji dzwonnej, a w razie przeznaczenia ich dla osób niepełnosprawnych – również w odpowiednią sygnalizację alarmowo-przyzywową.

W pomieszczeniu przeznaczonym do zbiorowego pobytu dzieci oraz osób niepełnosprawnych na grzejnikach centralnego ogrzewania należy umieszczać osłony ochraniające przed bezpośrednim kontaktem z elementem grzejnym.

Źródło: Dz.U. poz. 926 z dnia 13.08.2013 r. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 5 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie



Toaleta w Warszawie Spire, Warszawa. Widoczna miska ustępową z poręczami po obu stronach, gdzie lewa poręcz jest ruchoma. Po stronie ruchomej poręczy widoczne miejsce przewidziane na odstawienie wózka

Fot. Katarzyna Burzyńska

przeznaczenie obiektu. Kabina taka wówczas powinna mieć powierzchnię min. 2,5 m² przy szerokości 1,5 m, być wyposażona w wentylację mechaniczną wywiewną, odpowiednio usytuowane poręcze, siedzisko oraz mieć powierzchnię antypoślizgową. Drzwi do kabiny powinny być otwierane na zewnątrz i mieć szer. min. 90 cm, można także zastosować zastonę.

Kolejnym kluczowym elementem jest wyposażenie toalety, a także pisuaru, w poręcz, najlepiej nieruchomą (poręcz podnoszona może zostać zastosowana np. w mniejszych łazienkach, jednak ze względu na wygodę korzystniejsze są te trwale przymocowane do ściany). Bardzo wygodne i stabilne są poręcze ukośne lub w kształcie litery L montowane na ścianie. Należy przewidzieć także miejsce, które zajmie wózek podczas korzystania z toalety. Podajnik papieru toaletowego musi być umieszczony w zasięgu ręki osoby korzystającej z WC. Miska ustępowa, często dość wysoka ze względu na dostosowanie do potrzeb osób z problemami z biodrem, stanowi z kolei utrudnienie dla tych korzystających z wózka. Z tego względu sugeruje

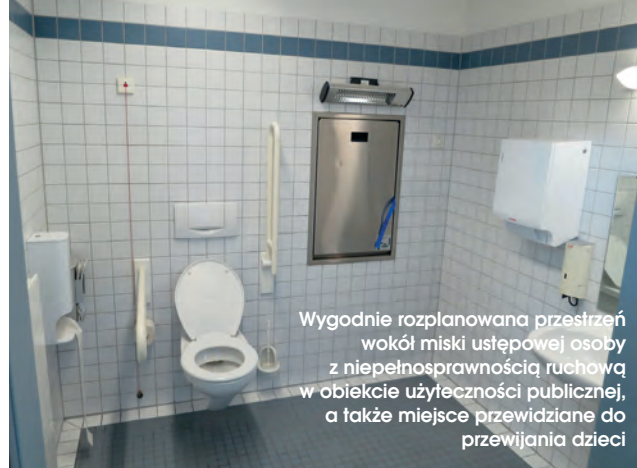
się zapewnienie specjalnej deski podwyższającej, która powinna leżeć obok sedesu.

Grzejnik należy zabezpieczyć osłoną przed bezpośrednim kontaktem.

Lustro przy umywalce powinno być zamontowane na wysokości wzroku osoby na wózku, opcjonalnie także z regulacją kąta nachylenia. Dobrym rozwiązaniem, choć nie koniecznym, jest także poręcz zamontowana po jednej stronie umywalki. Sama umywalka również powinna być odpowiednio dobrana – nie tylko pod kątem wymiarów i głębokości – na rynku dostępne są modele wyprofilowane tak, aby umożliwić wygodny podjazd przy pomocy wózka, niezabudowane w dolnej części, dzięki czemu znajdzie się tam miejsce na nogi użytkownika. Do najwygodniejszych baterii umywalkowych należą te z jednouchwytyowym mieszaczem czy nawet na fotokomórkę.

Wygodna kuchnia dla każdego

Temat projektowania tzw. kuchni bez barier, w przeciwieństwie do przystosowanej toalety, dotyczy zwykle wyłącznie mieszkań osób z niepełnosprawnością.



Wygodnie rozplanowana przestrzeń wokół miski ustępowej osoby z niepełnosprawnością ruchową w obiekcie użyteczności publicznej, a także miejsce przewidziane do przewijania dzieci

Fot. Pixabay



Prysznic bez brodzika i wysokiego progu, pozbawiony śliskiej, emaliowanej nawierzchni, do którego dodatkowo można włożyć krzeselko czy wózek

Fot. Ultrament



Wygodna pozycja pracy biurowej dla osoby na wózku

Fot. Pixabay

Podczas projektowania wnętrz mieszkalnych i użyteczności publicznej zakładających pobyt osób z niepełnosprawnością należy wziąć pod uwagę np. następujące wymiary:

- wysokość wózka inwalidzkiego 90–100 cm, wysokość podnóżka ok. 20 cm i wysokość siedziska ok. 50 cm, szerokość wózka ok. 70 cm, a po złożeniu ok. 30 cm i długość wózka ok. 115 cm;
- poziom wzroku osoby na wózku ok. 110–130 cm;
- zasięg ręki osoby na wózku ok. 160 cm;
- wysokość biurka, blatu do pracy z komputerem ok. 75–80 cm;
- minimalny obszar obrotu – okrąg o średnicy ok. 150 cm;

Źródło: Ernest Neufert, Podręcznik do projektowania architektoniczno-budowlanego, PN, Arkady, Warszawa 2000

Trudności z poruszaniem się mogą jednak dotyczyć także osób starszych, dlatego warto w pewnym zakresie zadbać o komfort kuchni w każdym mieszkaniu czy domu. Przede wszystkim istotne są wygodne odległości pomiędzy meblami jadalni, wyposażeniem kuchni, w szczególności między szafkami a wyspą kuchenną.

Blaty kuchenne, aby były najbardziej użyteczne, powinny być montowane na wysokości 70 cm od posadzki do ich dolnej płaszczyzny, wysokie półki powinny być zlokalizowane na wysokości maksymalnie 120 cm nad ziemią, zaś najniższe szuflady na wysokości 30 cm od ziemi do ich spodu. Konieczne jest zapewnienie wygodnego blatu obok kuchenki (najlepiej z płytą elektryczną lub indukcyjną) i piekarnika. Bardzo użyteczne jest także projektowanie wysuwanych blatów do krojenia i przygotowywania potraw. Najlepiej zaś, aby spód piekarnika sięgał wysokości blatu, a zatem był wyniesiony do góry względem tradycyjnej kuchni – to umożliwia wygodny dostęp z poziomu wózka.

W praktyce najwygodniejsze są kuchnie w układzie litery L lub U, z odpowiednio dużą (ok. 2,5 m² i szer. 1,8 m) przestrzenią po środku.

Konieczny jest dialog

Rzecz jasna przedstawione rozwiązania stanowią jedynie namiastkę ogromnej wiedzy i świadomości, jaką powinien posiadać projektant przy pracy nad wnętrzem dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, po urazach czy mających trudności z poruszaniem się. W przypadku potrzeby wymagania i marzenia każdej osoby należy rozpatrywać indywidualnie – inne są bowiem oczekiwania osoby poruszającej się za pomocą wózka, inne – osoby starszej, korzystającej z balkonika, a inne – tetraplegika, który dużo czasu spędza w pozycji leżącej. Często nie sposób jednak architektom przewidzieć potrzeby każdej osoby, dlatego ogromnie cenny jest dialog i możliwość bezpośredniego kontaktu z użytkownikiem. A idealnym rozwiązaniem byłaby możliwość konsultacji projektu z doświadczoną w tej tematyce osobą z niepełnosprawnością lub audyt dostępności, które oferują fundacje związane z tematem pokonywania barier architektonicznych.

arch. Katarzyna Burzyńska
Monika Szykowska
Barbara Jurkowska